

DE SOLDAAT

Geïnspireerd op het kinderboek 'De vijand'
van David Cali / Serge Bloch vertaald door Wim Opbrouck

Productie 2017 – Theater FroeFroe

Een Oorlogshandoek voor de leerkracht

THEATER FROEFROE
Namenstraat 7 – 2000 Antwerpen
Tel: 03 248 72 21
info@froefroe.be

Voorwoord

Beste soldaten, luitenants en generaals der onderwijs,

Julie komen kijken of hebben net gekeken naar de nieuwe voorstelling *De Vijand*. De voorstelling is gebaseerd op het gelijknamige boek van schrijver Davide Cali, bewerkt door Wim Opbrouck en met tekeningen van Bloch Serge.

Het is het verhaal van een soldaat die moet vechten in de oorlog.

Hij zit in een put, ergens anders zit de Vijand. Iedere dag schieten ze op elkaar.

Nooit is het raak.

De Vijand is een wreedaardig monster, hij vermoordt vrouwen, honden en kinderen. In deze voorstelling zal je De Vijand nooit te zien krijgen.

Of toch wel?

Wie is de Vijand?

Waarom is hij slecht?

Wie is de soldaat in de Put?

Zijn beide soldaten echt vijanden?

Waarom is er oorlog?

De voorstelling zal een hele hoop nieuwsgierige vragen oproepen bij de kinderen.

Deze lesmap wilt een hulpmiddel aanbieden om deze vragen te beantwoorden.

Verder voegen we ook wat didactisch materiaal toe zoals liedjesteksten, morsecode, foto's van de voorstelling en filmpjes over het leven in de loopgraven voor op uw smartbord.

https://www.youtube.com/watch?v=ATWv9F93_IA

<https://www.youtube.com/watch?v=ZattjwT-c6k>

Veel kijkplezier,

Het FroeFroe-team

1. De Voorstelling

a. Inleiding

Oorlog is voor veel kinderen een thema dat voortkomt uit films en verhalen.

Vechten, bloed, geweren, bommen en granaten zijn vaak de associaties die ze daar mee maken. In een maatschappij van vandaag mogen we er echter vanuit gaan dat er in een klas ook kinderen kunnen zitten die uit oorlogsgebied afkomstig zijn.

Een dialoog tussen de kinderen zelf kan daarom interessant zijn.

Oorlog door de ogen van een kind wordt op een heel andere manier beleefd.

Voorbeelden van vragen die je kan stellen aan je klas;

Wat is oorlog? Heb je zelf al eens een oorlog gezien? Of meegemaakt?

In wat voor een put zit Soldaat Theuns?

Waarom gaat hij niet naar huis ?

Waarom doet hij de rat niet dood ?

Hoe komt het dat hij nog helemaal alleen is?

Waarom eet hij elke dag ravioli?

Wat is een generaal?

b. Het verhaal

De voorstelling gaat over een kleine eenzame soldaat in een put. Soldaat Theuns vecht tot de laatste man totdat hij hoort dat de oorlog gedaan is. Vol enthousiasme komt hij uit zijn put, maar hij wordt beschoten. Er is nog een vijand en soldaat Theuns zit vast in zijn put. Hij kan niet naar huis. Iedere dag schieten ze een kogel op elkaar, maar Theuns wil naar huis. Heeft die vijand dan niet door dat de oorlog voorbij is !

Wat moet hij nu doen?

Belangrijk bij deze voorstelling is het begrip van *een Vijand*. Het kan interessant zijn om de kinderen te laten kennismaken met dit begrip in een interactieve 'oefening'. Deze oefening is gebaseerd op het klassenexperiment van Jane Eliot. Deze oefening kan men al doen voor het bekijken van de voorstelling.

[Een moeilijk woord moment (voor de leerkracht)]

Het klassenexperiment van Jane Eliot is een experiment gecreëerd om het begrip racisme te duiden aan een vijfde leerjaar. Na de dood van Martin Luther King (1968) besloot Juf Jane Eliot haar klas niet enkel over racisme kon praten om het te begrijpen, maar het ook moest ervaren. Daarom verdeelde ze haar klas in twee groepen; de blauwogigen en de bruinogigen. Iedere dag kreeg de ene groep meer privileges dan de andere, de ene dag de blauwogige, de andere dag de bruinogige. Eliot ontdekte dat dit gebeuren niet alleen het gedrag maar zelfs de prestaties van de leerlingen beïnvloedde. Dit experiment is wereldwijd bekend en ontvangt zowel veel lofbetuigingen als kritiek. Indien men te ver zou gaan in dit soort experimenten zou men traumatische situaties kunnen creëren voor de kinderen. (Kijk naar Filip Zimbardo met het 'Stanford gevangenisexperiment')

Een experiment als dat van Eliot kan u beter niet doen in de klas en is ook niet op elk punt even relevant. Wel kan de kern ervan dienen om aan te duiden dat men een 'Vijand' bestempeld door zelf een verschil te maken en dit als bedreigend te beschouwen. Probeer om spelenderwijs het begrip 'Vijand', ruimer 'de andere', te duiden. Doe dit bijvoorbeeld tijdens een lestijd, zoals de turnles. Verdeel de kinderen zonder iets te zeggen in twee groepen, waarbij er een groep bijvoorbeeld fluovestjes moet dragen (of hun t-shirts achterstevoren aan moeten doen, ...). Laat hen dan spelletjes spelen tegen elkaar waarbij bijvoorbeeld de groep zonder fluovestjes steeds een snoepje/sticker/punt verdient, of ze winnen of niet. Al snel zal de andere groep zich

bedreigd voelen, ze zullen misschien hun fluovestje willen uitdoen om toch bij de elite groep te horen. Wissel eventueel van rol tijdens de volgende les of dezelfde les. Na de les kan je met je klasgroep samenzitten om te kijken hoe zij dit ervaren.

- Waren ze jaloers op de andere kinderen?

- Waarom waren zij goed en wij fout?

- Waarin verschillen we? (Een fluovestje) Zijn we dat niet net hetzelfde? (Lig hier later de link met bijvoorbeeld de verschillende uniformen van de soldaten. Vergelijk dat uniform met een fluovestje)

- Wie of wat bepaalde in welke groep je zat? Was dit eerlijk? Kon je zelf van groep veranderen?

(Al bovenstaande vragen kunnen de kinderen stof tot nadenken geven in verband met het begrip Vijand. Laat de kinderen voor aanvang van het experiment opschrijven wat zij denken dat een vijand is. Na de voorstelling en het experiment vraag je dat ze dit opnieuw doen.)

c. *Wie zijn de strijdkrachten achter de voorstelling?*

De **tekst** is gebaseerd op de het boek van Davide Cali, in een bewerking van Wim Opbrouck. Voor de voorstelling is het verhaal bewerkt door Dimitri Duquennoy, Thaïs Scholiers, en Filip Peeters.

De **poppen** werden gemaakt door Filip Peeters.

Achter de grote morsetafel staat Wim Bernaers of Klaartje Vermeulen, ze staan in voor de **techniek**.

Thaïs Scholiers bedacht en zingt de **muziek**. Ook de technieker, Wim Bernaerts, voorzag de voorstelling van klank, geluiden en muziek.

Het **decor** werd ontworpen door de ganse cast tijdens de repetities.

De **kostuums** zijn aan de hand van Astrid Michaelis.

2. Het boek aan de basis

Aan de basis van deze voorstelling ligt een boek.
Aan de hand van tekeningen en de tekst ontstond er een theaterstuk.

Vraag eens aan de kinderen wat het verschil zou kunnen zijn tussen een boek en een theaterstuk? Hoe kan je een boek vertalen naar een theaterstuk? Laat de leerlingen

dit proberen met een boek dat ze moeten lezen in de klas. Laat hen in groepjes een hoofdstuk uit dit boek uitbeelden/spelen.

Wat is het grote verschil tussen de getekende soldaat, de popsoldaat en een soldaat in het echt? Welke van de drie vinden de leerlingen er het leukst uitzien?

De Vijand wordt in het boek en in het stuk beschreven als een kwaadaardig monster. Is dit echt zo? Een 'Vijand' is een begrip dat soms onterecht gebruikt wordt.

Wat vinden de kinderen van de Vijand? Hieronder is een zwart-wit tekening van een soldaat (afkomstig uit het boek). Je kan een deel van de klas deze tekening laten inkleuren als de Vijand, een ander deel als de soldaat. Leg daarna alle tekeningen samen. Wat zijn de grote verschillen? Is er een verschil? Je kan ze daarna laten nadenken over het begrip van de Vijand. Zouden ze vrienden kunnen zijn, die soldaten? (Link ook dit terug met het voorgaand experiment in de klas)

3. De muziek;

De muziek in de Vijand wordt gezongen door Thaïs Scholiers. Ook Wim Bernaers, man van de techniek, heeft wat deuntjes in elkaar gestoken om een “soundscape” te creëren voor de Vijand.

[Een moeilijk woord moment]

Wat is een soundscape? Een soundscape is een reeks van geluiden en deuntjes die gemaakt worden om een bepaalde sfeer te creëren in een voorstelling. Vaak is die muziek niet super aanwezig maar dient ze om een bepaald gevoel te geven aan een scène.

Thaïs zingt tweemaal een lied in de voorstelling.

Weten de kinderen nog wanneer?

Wat zong Thaïs precies?

Thaïs zong een Frans lied en een heel hoog lied.

Het Franse lied heet Ici-Bas, en is van Gabriel Fauré.

[Een moeilijk woord moment]

Gabriel Fauré was een Franse componist . Hij had een heel eigen stijl die een balans zocht tussen romantische gevoeligheid en strenge compositieregels. Die romantische gevoeligheid is wat er belangrijk is voor de voorstelling.

Wat voor een gevoel gaf dit lied aan de kinderen? Laat hen dit gevoel proberen te tekenen. Of neer te schrijven in woorden terwijl je het lied laat klinken in de klas.

<https://www.youtube.com/watch?v=npkSUB-5XdQ>

(Hieronder de tekst zoals hij gezongen wordt in de voorstelling.)

Ici-bas tous les lilas meurent,
Tous les chants des oiseaux sont courts,
Je rêve aux étés qui demeurent
Toujours...

Ici-bas les lèvres effleurent
Sans rien laisser de leur velours,
Je rêve aux baisers qui demeurent
Toujours...

Ici-bas, tous les hommes pleurent
Leurs amitiés ou leurs amours;
Je rêve aux couples qui demeurent
Toujours...

Thaïs zingt ook nog een tweede keer in de voorstelling.

Aan het einde van de voorstelling zingt Thaïs een soort van 'vredeslied'.

Het lied 'Nulla in mundo pax sincera' van de bekende Italiaanse componist Vivaldi.

[Een moeilijk woord moment]

Antonio Lucio Vivaldi werd geboren in Venetië op 4 maart 1678. Al heel vroeg leerde Vivaldi viool spelen van zijn vader, later begon hij ook met componeren. Vivaldi staat bekend om zijn heldere composities, vrolijke melodiën en het idee dat zijn muziek niet enkel geschreven was voor de elite, maar ook voor het gewone volk.

Het lied dat Thaïs zingt 'Nulla in mundo pax sincera' betekent letterlijk; Nergens ter wereld is er oprechte vrede. Hieronder vind je de volledige tekst in het Latijn en vertaald naar het Nederlands.

Nulla in mundo pax sincera
sine felle; pura et vera,
dulcis Jesu, est in te.

Inter poenas et tormenta
vivit anima contenta
casti amoris sola spe.

Blando colore oculos mundus deceptit
at occulto vulnere corda conficit;
fugiamus ridentem, vitemus sequentem,
nam delicias ostentando arte secura
vellet ludendo superare.

Spirat anguis
inter flores et colores
explicando tegit fel.
Sed occulto factus ore
homo demens in amore
saepe lambit quasi mel.

Alleluia.

vertaling:

In deze wereld is er geen oprechte vrede (Nulla in mundo pax sincera)
vrij (zonder) van bitterheid, zuiverheid en waarheid (sine felle; pura et vera)
het zachte licht in U Jesus (dulcis Jesu est in te)

Tussen straffen en kwellingen (Inter poenas et tormenta)
Leeft de voldane (instemmende) geest (ziel) (vivit anima contenta)
Liefde nastreven is de enige hoop (casti amoris sola spe)

De wereld bedriegt het oog met zachte kleuren (Blando colore oculos mundus deceptit)
maar kwest het oog met verborgen wonden (at occulto vulnere corda conficit)

...

Het gif van de slang (Spirat anguis)
tussen bloemen en kleuren (inter flores et colores)
terwijl ze zich ontrolt (explicando tegit fel)
maar met verborgen lippen (Sed occulto factus ore)
kust (lambit)
de mens verdwaast door (zot van) de liefde (homo demens in amore)
vaak (saepe)
alsof hij honing likt (saepe lambit quasi mel.).

Alleluia.

De tekst van het lied is geen makkelijke tekst om te begrijpen. Hij is enerzijds religieus getint en anderzijds ook heel poëtisch.

Het lied zingt over vrede. Waarom is dit lied van belang aan het einde van ons verhaal als je weet dat het over vrede gaat?

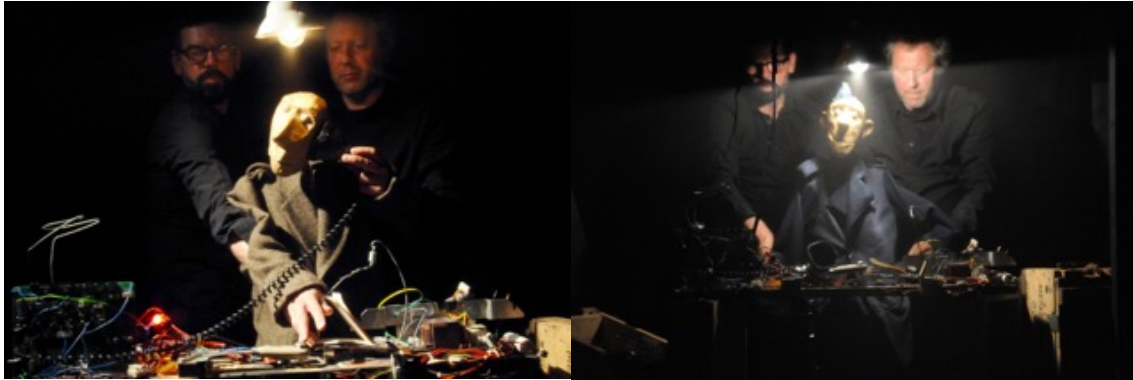

<https://www.youtube.com/watch?v=XM3IDvhRzsQ>

Dit is ook een versie van het lied, gezongen door een bekende Britse sopraan. Laat de kinderen eens luisteren naar het lied en er hun eerlijke mening over geven. Vinden ze dit een mooi lied? Of eerder ouderwets? Of zelfs gewoon lelijk? (Niet alle kinderen houden van klassieke zang) Waarom paste het lied wel/niet in de voorstelling? (De acteurs van De Vijand kozen dit lied niet zozeer voor de tekst, wel voor het gevoel en de sfeer die dit lied bij hen opwekte. Ervaren de kinderen dit op eenzelfde manier? Of net helemaal iets anders?)

4. Morse

Soldaat Theuns gebruikt Morse in de voorstelling. Weten de leerlingen wat dit is? Hebben ze dit zelf ooit al eens moeten gebruiken?

[Een moeilijk woord moment]

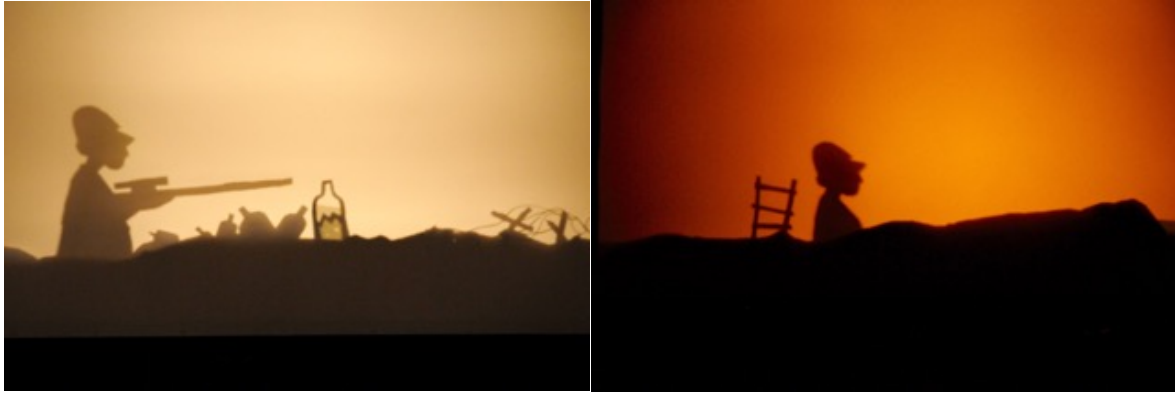
Morse is een communicatiemethode die gebruikt maakt van korte en lange signalen die letters, cijfers en leestekens verwoorden. Vaak werd deze techniek gebruikt tijdens de oorlog om snel en duidelijk te communiceren. Morse wordt genoteerd in korte en lange strepen.

Samen met de leerlingen kan je een boodschap schrijven in morse (Brieven naar Theater FroeFroe in Morse zijn ook altijd leuk! Graag naar Theater FroeFroe, Namenstraat 7, 2000 Antwerpen)

Letters, cijfers en leestekens

Letter	Morse	Letter	Morse	Cijfer	Morse	Teken	Morse	
A	· —	N	— ·	0	— — — — —	.	punt	· — · — · —
B	— · · ·	O	— — —	1	· — — — —	,	komma	— · — · — —
C	— · · ·	P	· — — ·	2	· · — — —	?	vraagteken	· · — — · ·
D	— · ·	Q	— — — ·	3	· · · — —	!	uitroepteken	— · — · — —
E	·	R	· — ·	4	· · · · —	-	koppelteken	— · · · · —
F	· · — ·	S	· · ·	5	· · · · ·	/	breukstreep	— · · · · ·
G	— — ·	T	—	6	— · · · ·	:	dubbelepunt	— — — · · ·
H	· · · ·	U	· · —	7	— — · · ·	'	apostrof	· — — — — ·
I	· ·	V	· · · —	8	— — — · ·	-	minteken	— · · · · —
J	· — — —	W	· — —	9	— — — — ·)	sluithaakje	— · — — — —
K	— · —	X	— · · —			;	puntkomma	— · — · —
L	· — · ·	Y	— · — —			(haakje openen	— · — · · ·
M	— —	Z	— — · ·			=	gelijkteken	— · · · · —
						@	apenstaartje	· — — · — ·
						&	ampersand	· · · · ·

5. Schimmenspel

Het decor van De Vijand is vrij uniek. De voorstelling wordt gespeeld achter een grote zwarte gaas met bovenop plexiglas. Achter dit plexiglas vind een constante sfeerschepping plaats. Een schimmenspel wordt daar af en toe getoond.

Vraag aan je leerlingen hoe dat zij denken dat een schimmenspel gemaakt wordt. Laat ze daarna zelf aan de slag gaan met karton en al het materiaal dat ze kunnen bedenken. Hier kunnen ze hun fantasie gebruiken. Zelf voorzie je best een wit vlak (papier, dunne doek, zolang het maar wit is) waarachter je een lichtbron plaatst die vrij hard kan schijnen. Of maak de klas donker en laat de kinderen experimenteren met zaklampen.

6. Het einde

Aan het einde van de Vijand is er heel bewust gekozen voor het gebruik van een open einde. Net als in het boek. De acteurs willen de kinderen de vrijheid geven om zelf een einde te breien aan dit verhaal

[Een moeilijk woord moment]

(Je kan in de klas polsen naar wat de leerlingen

denken dat dat is zo'n 'open einde') Een open einde wil in het theater (maar ook in de literatuur) zeggen dat je niet echt verklapt hoe een verhaal eindigt. Net voor het echte einde stop je gewoonweg met vertellen, op die manier kan het publiek zelf een beetje verzinnen hoe het verhaal zou kunnen aflopen.

Laat de kinderen nadenken over een einde aan het verhaal. Ze kunnen dit tekenen (zoals een stripverhaal), of uitbeelden of gewoon neerschrijven. Laat ze vertrekken vanuit het beeld dat beide soldaten een fles gooien, wat gebeurt er daarna?

7. Theatercodes

Een uitgebreide versie van de theatercode vindt u op: <http://www.cchetloo.be/images/Theatercode%20Basis.pdf>. Deze theatercode is een handleiding waarmee u het theaterbezoek met uw leerlingen vlot kan laten verlopen. Het focust vooral op de spelregels en gedragscodes en de organisatorische kant van het theaterbezoek.

De belangrijkste spelregels en gedragscodes in het theater zijn hier opgelijst:

- Jassen en tassen neem je mee naar je zitplaats. Tenzij de voorstelling gespeeld wordt in een theaterzaal, dan mag je deze op de voorziene plaats hangen. Mobiele telefoons worden uitgeschakeld.
- Tijdens de voorstelling blijft het publiek zitten. Er wordt ook niet meer naar het toilet gegaan.
- Tijdens de voorstelling is het publiek stil. Er mag natuurlijk wel gelachen worden als iets grappig is, maar het is niet de bedoeling dat je je medeleerlingen of de acteurs gaat storen.
- Tijdens de voorstelling wordt er niet gegeten of gedronken. Theater is geen televisie of film, het wordt gespeeld door echte mensen.
-

Voor de begeleider:

- Wees op tijd (10 minuten voor aanvang van de voorstelling)
- De begeleider gaat bij de eigen klasgroep zitten. Zo kan er ingegrepen worden indien de kinderen blijven roepen of rumoerig blijven. Dit betekent echter niet dat ze niet mogen meeleven met wat er op de scène gebeurt!
- Mobiele telefoons worden uitgeschakeld, ook die van de leerkrachten !!!

THE END